

SADRŽAJ

CVIJEĆE

1. *Ivna Bućan*.....str. 5
BIBLIJSKI VRT STOMORIJA
2. *Ines Vršek, M. Poljak, Ksenija Karlović*.....str. 11
UTJECAJ REGULATORA RASTA NA RAST I CVATNJU ZLATNICE
3. *Antonija Vrdoljak*.....str. 21
ZIMSKE BOJE VRTA
4. *Ines Vršek, Sanja Morić, Marija Bujan*.....str. 32
• UTJECAJ RETARDANATA RASTA NA CVATNJU TRAJNICA
RODA ASTER U UZGOJU KAO LONČANICE
• EFFECT OF GROWTH RETARDANT TO FLOWERING PERENNIALS
GENUS ASTER IN CULTIVATION AS POT PLANT
5. *Vesna Čuljat*str. 45
BOŽIČNA ZVIJEZDA, MLJEČIKA KRASNA, POINSETTIA
6. *Željka Bauer-Mikić*.....str. 51
TEHNOLOGIJA UZGOJA KRIZANTEMA
7. *Željka Bauer-Mikić*.....str. 69
UZGOJ RUŽA
8. *Mirna Petricioli*.....str. 73
POVIJEST VRTOVA I PERIVOJA

ŠEĆERNA REPA

9. *Kovačev L., Čačić N., Mezei S., N. Nagl*.....str. 76
Produktivnost NS hibridnih sorti šećerne repe otpornih prema rizomaniji (BNYW) u višegodišnjim ogledima
10. *Ivan Gašpar*.....str. 86
Utjecaj bora na prinos i kakvoću šećerne repe
11. *Teo Sanseović*str. 88
Zaštita šećerne repe od širokolisnih korova prije predsjetvene pripreme i poslije sjetve, a prije nicanja repe i korova
12. *Teo Sanseović*str. 103
Zaštita šećerne repe od bolesti
13. *Milan Pospišil*.....str. 108
Temeljne mjere uzgoja šećerne repe
14. *Marinković B., Starčević LJ., Crnobarac J., Jačimović G., Rajić M.*.....str. 114
Sporadni proizvodi u proizvodnji šećerne repe-Kvalitetna stočna hrana

Časopis GLASNIK ZAŠTITE BILJA prijavljen je u uredu za odnose s javnošću Vlade Republike Hrvatske pod brojem 897.

Prispjeli rukopisi podliježu recenziji. Sadržaj časopisa je potpuno autoriziran, te ni jedan njegov dio ne može biti reproduciran bez odobrenja izdavača. Rukopisi se ne vraćaju.

Prof. Ivna Bućan

Pregledni rad

BIBLIJSKI VRT STOMORIJA

Sažetak

Biblijski vrt Stomorija (u Kaštelima) prvi je biblijski vrt u Hrvatskoj. Danas u svijetu postoji samo nekoliko biblijskih vrtova, i to u Izraelu, Engleskoj, Walesu, Australiji, na Novom Zelandu u južnoj Africi, Kanadi i SAD-u.

Na kraju 20.st. u vremenu kad su biblijske poruke izgledale daleke i upitne. Dalmaciju posjećuje Sveti Otac - Ivan Pavao II. Znakovitošću ovog posjeta i veličinom njegova blagoslova ostvaruje se prelijepa ideja i osniva se Biblijski vrt Gospe od Stomorije, u još uvijek očuvanom

zapadnom dijelu Kaštelanskog polja. Cjelina prostora oko srednjovjekovne crkvice na padinama Kozjaka, svetišta i mjesta hodočašća, kao da se sama ponudila u svojoj prirodnoj ljepoti punog Mediterana.

U širem krajobrazu čempresa i maslina, vinograda i smokava... kamena slobodnog i zidanog, te obale s palmama ostvaruju se uvjerljive scene biblijskih tema u pejzažu sličnom Svetoj zemlji. Stoga je razumljivo da hrvatski biblijski vrt nastane upravo ovdje u srcu Dalmacije. Kao posebnost blagoslova kojim je obdaren ovaj prostor, nalazimo i potok koji prolazi sredinom vrta, s nepresušenom tekućom brdskom vodom. Neočekivan u ovom kamenjaru doimlje se poput čuda dodira Mojsijeva štapa.

Čini se kao da je tradicijom kaštelanskog puka ovaj prostor Gospe od Stomorije stoljećima rastao u istinski biblijski vrt. Uključenjem biblijskog vrta u postojeći i budući slijed vrijednosti ovog krajobraza, on i sam postaje nezaobilazan orijentir i baština za

Papina maslina

budućnost. Posebnu vrijednost ovom prostoru, koji čuva kontinuitet življenja od prastarih vremena, daju povijesni Bijači u neposrednoj blizini, s crkvicom sv. Marte, gdje je 852. godine napisana Trpimirova darovnica, najstariji sačuvani pisani dokument u kojem je prvi put zabilježeno ime Hrvat.

Na istočnom dijelu Kaštelanskog polja je starohrvatsko naselje Putalj iz 9.st. zatim stara Salona, najveći i najstariji spomenik kršćanstva u Hrvata. U blizini je i najstarija maslina na Jadranu, stara 1500 godina, kao i drugi zaštićeni spomenici prirodne i kulturne baštine Kaštela.

Biblijski vrt je zamišljen kao prostor u kojem rastu biljke o kojim govori Biblija. To je ujedno mjesto suživota duhovnosti prirode, mjesto na kojem možemo naći duhovni mir, ali i odmor od gradske vreve. Ovdje se može zdravo disati, čuti pjev ptice, osjetiti treptaj lista na vjetru.

Treba naglasiti da je kao građevni materijal Biblijskog vrta upotrijebljeno kamene starih prizida iz Kaštelanskog polja, prikupljeno s mjesta izgradnje novih modernih robnih kuća. Kamenje s patinom vremena, spašeno i ugrađeno u zidove Biblijskog vrta, spomen je na težake, maslinare i vinogradare, koji su kamenju i odredili namjenu.

Osnovna zamisao prilikom oblikovanja Biblijskog vrta uzeta je iz osnovnih poruka Biblije kojoj su duhovna, povijesna i književna dimenzija jednako nadahnjujuće. Te osnovne poruke smještene su na četiri parcele koje čine cjelinu Biblijskog vrta- Predvorje, Svetište

Kameni stol

Gospa od Stomorijske, Jidro i Gospina njiva.

Predvorje

Predvorje je ulazni dio Biblijskog vrta. Posjetitelja koji makadamskom cestom stiže iz smjera Kaštel Novog u Predvorju dočeka prva informacija o mjestu na koje je stigao. Na spomen-kamenu, monolitu prirodna oblika, ispisan je tekst:

**NA SPOMEN DRUGOG DOŠAŠĆA
SVETOGA OCA IVANA PAVLA II
HRVATSKOJ
ZASNOVASMO BIBLIJSKI VRT
U STOMORIJI NAD ZALJEVOM
PUČANI KAŠTELA
27.rujna 1998.**

Na desnoj strani Predvorja posebna je prostorna pozornost poklonjena blagoslovljenoj maslini koja je prenesena s oltara u Splitu, gdje je pred vjerničkim mnoštvom papa Ivan Pavao II. Služio Sv. misu. Postavljena je nasuprot spomen-kamenu u osovini puta procesije do Gospine njive. Ograđena je niskim kamenim zidom prikladnim za sjedenje. Viši zapadni zid iskorišten je za jedan pučki motiv, u njemu je ostavljena ponara, udubina u zidu. U potleušicama širom Dalmacije u ponarama su ljudi držali sliku sveca, voštanicu ili bočicu ulja načinjenu od Gospine trave. Već drugi dan nakon što su je zidari izveli, osvanula je u njoj kitica cvijeća. Do ponare se može pristupiti dvjema kamenim stubama ispred kojih je kamen ploča s tekstem:

**PAPINA MASLINA
BLAGOSLOVLJENA OD SV. OCA
IVANA PAVLA II
U SPLITU NA ŽNJANJU
4.listopada 1998.
Udruga Biblijski vrt Stomorijska**

Gospin potok regulira odvodnju oborinskih voda sa šireg područja i obzidan je također kamenom. Preko Gospine potoka uređena su dva kamena mostića kao važan dio komunikacije kroz Biblijski vrt, budući da preko njih prolazi tradicijski put procesije koji od Svetišta vodi do Gospine njive.

Svetište Gospe od Stomorijske

Crkvu Gospe od Stomorijske u njezinu prvotnom obliku sagradili su 1189. godine domaći plemenaši koji su je utvrdili kao beneficij.

To je stoljetni prostor vjere i duhovnosti, svetište i mjesto hodočašća. Do turskih provala

i pustošenja to je bila župna crkva okolnog starohrvatskog potkožjačkog naselja Špiljan, čiji se stanovnici zbog opasnosti sele uz more i osnivaju Kaštel Novi, ali nastavljaju ovamo hodočastiti do današnjih dana.

Ispod oltara crkvice je nepresušan izvor zdrave pitke vode. U narodu se

naziva Gospina ili Sveta voda. Ako prislonimo uho na oltar, čut ćemo njezino tiho žuborenje. Voda ponire ispod crkvenog dvorišta i skuplja se u zdenac, zatim dalje s južne strane crkvice prolazi kroz kamenu reljefnu figuru glave koja "riga" vodu i daje joj značaj fontane. Od davnine mnogi prolaznici ovdje utaju svoju žeđ, a prema legendi djevojka koja ovdje umije svoje lice ostaje vječno mlada.

Gospina njiva

Ovaj prostor je tako nazivan od davnine i najveći je dio Biblijskog vrta. Služi kao okupljalište i odmorište hodočasnika i posjetitelja, te kao stoljetni put procesije za Veliku Gospu.

Prema usvojenim projektima, sve tradicijske vrijednosti ovog prostora bit će sačuvane, njima će se dodati sadržaj pa će Gospina njiva predstavljati povijesni prikaz Biblije s detaljima kao što su Getsemanski vrt i mlinski kamen, Rajski vrt i kamen spoznaje, Mistični i Jasni put, obelisk i kameni simboli itd. Ovdje je planirana izgradnja sklopa kamenih kućica tradicionalne pučke arhitekture. Posebna pozornost posvećuje se sadnji i uzgoju biblijskoga bilja i njegovoj simbolici. Postojeće biblijske biljke kao što su maslina, smokva, nar.čempres i judino drvo, jeruzalemski bor, bijela topoloa, tamarin, lovor, mirta, lemprika, bršljan i druge, bit će obogaćene novim biljnim vrstama kao što su: libanonski cedar, bijela vrba, rogač, izop i dr.

Jidro

Jidro je dio Biblijskog vrta koji je oblikom terena sličan jedru, odatle mu i pučki naziv jidro. Sastoji se od niza terasa s niskim ogradanim zidom koji kao ruke čuvaju zemlju i pružaju zaštitu maslinama i drugom biblijskom bilju. Ovaj dio Biblijskog vrta prikladan je za zadržavanje ljudi, okupljanje oko kamenih stolova i ugodno sjedenje po kamenim zidovima terasa uz potok u hladu maslina.

Na vrhu Jidra uz spomen-zid nalazi se zanimljiva kamena kompozicija, glazbeni kameni stol, tzv. Biblijsko zvono, nastao komponiranjem triju prirodnih kamenih gromada nejednakih dimenzija. Na dvije polegnute forme slobodno je naslonjen gornji dio komad koji ima izvrsne zvučne karakteristike. Udarajući po njemu, možemo izazvati cijelu skalnu tonovu - to je rezonantna kutija, oslonac za primanje i odašiljanje zvučnih valova i pozitivnih vibracija duhovnog svijeta. Cijela kompozicija je u mjerilu čovjeka, pogodna za sjedenje i osluškivanje zvukova prirode. Terasa Jidra stvorile su postamente za smještaj kamenih masiva-megalita, ovi pojedinačno obilježavaju hrvatske velikane koji su pisanom riječju, skulpturama ili na drugi način pridonijeli da biblijska misao dojedri do naših prostora i vremena.

Prema vremenu življenja velikani su poredani od sjevera prema jugu.

- **SV. JERONIM DALMATINAC** - Stridon 347 (Dalmacija)- Behlehem 420
Prvi je preveo Bibliju na latinski jezik, i to *Stari zavjet* s izvornog hebrejskog, a *Novi zavjet* grčkog jezika. Njegov prijevod Biblije poznat je pod imenom Vulgata. Također je poznata njegova izreka - *Parce mihi, domine, quina Dalmata sum.* (Oprosti mi, Bože, jer sam Dalmatinac).
- **JURAJ DALMATINAC** - Zadar početak XV. St. - Šibenik 1473.
Najveći je hrvatski kipar i graditelj. Šibenska katedrala njegovo je remek-djelo. Utjecao je presudno na sve naše graditelje, kipare i klesare i ostavio traga duž čitave obale - Pag, Zadar, Šibenik, Split, Dubrovnik... Njegovo poznato djelo - Sarkofag splitskog biskupa Arnira - nalazi se danas u župnoj crkvi u Kaštel Lukšiću.
- **MARKO MARULIĆ** - Split 1450. - Split 1524.
Prema biblijskim motivima, pored ostalog, napisao je Juditu, prvo tiskano djelo na hrvatskom jeziku (*Istorija svete udovice Judit u versih hrvacki složena*). Smatra ga se ocem hrvatske književnosti.
- **BARTOL KAŠIĆ** - Pag 1575. - Rim 1650.
Prvi je preveo Bibliju na hrvatski jezik. Za potrebe Ilirske akademije u Rimu sastavio je prvu hrvatsku gramatiku, stoga ga se smatra njezinim ocem.
- **IVAN MEŠTROVIĆ** - Vrpolje 1883.- SAD 1962.
Najveći je suvremeni kipar svjetskog glasa. Najbliža mu je tehnika obrada kamena, mnogo je radio u bronci i drvu. Njegovo stvaralaštvo obuhvaća široku tematiku

u kojoj biblijski prikazi zauzimaju važno mjesto. (*Iz života Krista, Mojsije, Blagovijest, Rođenje, Gospa s djetetom, Evandelist Ivan i Luka itd.*)

Valja istaknuti kako su za oblikovanje kolone velikana upotrijebljeni veliki blokovi kamenja nađeni na jugoistočnom dijelu Salone koje je Arheološki muzej u Split poklonio Biblijskom vrtu. Odabir velikih kamenih blokova nije bio slučajna, budući da kameni meliti smješteni pojedinačno ili u osmišljenom slijedu imaju svoje značenje u povijesti civilizacije. Postavljeni bez praktične svrhe, oni su materijalizirani simboli koji budućim naraštajima prenose neke važne spoznaje tog vremena, svojom trajnošću putuju kroz vrijeme, a svojom masom čuvaju sjećanje na iznimna djela, događaje i ideje. Pojedinačno smješteni na istaknutim mjestima dominiraju prostorom, oko sebe stvaraju pozitivne vibracije.

Osmišljavanje Biblijskog vrta i njegovo uređenje, skupno je djelo i poklon niza pojedinaca, udruga i tvrtki, a vodeća snaga nesporno je Udruga Biblijski vrt Stomorija uz vodstvo prof. Ivne Bučan.

Ivna Bučan, professor

review paper

THE BIBLICAL GARDEN OF STOMORIJA

Summary

The Biblical garden Stomorija (in Kašteli) is the first Biblical garden in Croatia. Today, in the whole world, there are only a few Biblical gardens, namely in Israel, England, Wales, Australia, New Zealand, the South of Africa, Canada and the USA.

Ines VRŠEK¹, M. POLJAK² i Ksenija KARLOVIĆ¹

Znanstveni rad

UTJECAJ REGULATORA RASTA NA RAST I CVATNJU ZLATNICE (Solidago x hybrida)

SAŽETAK

Ispitivanje utjecaja daminozida (Alar 85) različitim koncentracijama na rast i cvatnju vrste Solidago x hybrida cv. Goldwedel, uzgojene iz terminalnih i subterminalnih reznica, provedena su tijekom dvije vegetacijske godine. Visina stabljike i broj cvatova po biljci mjerene su varijable kojima se ocjenjuje potencijal biljke kao cvatuće lončanice. Istraživanja su pokazala da različita koncentracija daminozida najizraženije djeluje na tvorbu cvatova. Biljke uzgojene iz subterminalnih reznica nižeg su rasta za 22% u odnosu prema biljkama uzgojenim iz terminalnih reznica. Primjena Alara 85 kao retardanta nije znatnije djelovala na skraćivanja stabljike, a kod subterminalnih reznica izazvano je i negativno djelovanje. Pozitivan utjecaj Alara na povećanje promjera biljke utvrđen je pri primjeni 0.4%-tne koncentracije.

Rezultati ukazuju na mogućnost uzgoja trajnice Solidago x hybrida cv. Goldwedel kao lončanice i bez upotrebe daminozida.

Ključne riječi: daminozid, terminalne reznice, subterminalne reznice, lončanica

UVOD

Istraživanja su provedena na vrsti *Solidago x hybrida* cv. Goldwedel, trajnici iz porodice Asteraceae, dobivene križanjem sjevernoameričkih vrsta *Solidago canadensis* i *Solidago gigantea*.

Bogatu cvatnju u različitim nijansama žute boje, vrste roda *Solidago* postižu na svakom osunčanom vrtinom tlu. Danas su u uzgoju brojne kultivari za cvjetne gredice i za rez.

O cvatnji vrsta iz roda *Solidago* postoji mali broj objavljenih radova. Jedan od prvih je iz 1940. godine, gdje su Alard i Gardner proučavali odnos cvatnje i duljine dana devet sjevernoameričkih vrsta roda *Solidago*, među kojima je bila i vrsta *Solidago canadensis*, za koju su utvrdili da je biljka kratkog dana. Također je Seber (1987, 1988) dao opis više kultivara *Solidago x hybrida*. Pors (1989) je u trogodišnjem poljskom pokusu proučavao vrijeme cvatnje u vrste *Solidago canadensis* i utvrdio je da

¹ *Ines VRŠEK, Ksenija KARLOVIĆ - Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Zavod za ukrasno bilje, krajobraznu arhitekturu i vrtu umjetnost*

² *M. POLJAK - Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zavod za ishranu bilja*